

Til beslutningsforslag nr. B 7. Betænkning afgivet af udenrigsudvalget den 15. maj 1984

## Betænkning

over

### Forslag til folketingsbeslutning om skærpelse af sanktionspolitikken over for Sydafrika

[af Riishøj (SF) m.fl.]

Udvalget har behandlet forslaget til folketingsbeslutning i nogle møder og har herunder haft samråd med udenrigsministeren og justitsministeren.

Desuden har udvalget stillet spørgsmål til udenrigsministeren, som denne har besvaret skriftligt. Disse spørgsmål er tillige med udenrigsministerens svar herpå optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Danmarks Rederiforening,  
Sydafrikakomiteerne i København og Århus og  
Sømandenes Forbund i Danmark.

Henvendelsen fra Danmarks Rederiforening er tillige med industriministerens kommentarer hertil optrykt som bilag til betænkningen.

Herefter indstiller et *flertal* (socialdemokratiets, socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget) beslutningsforslaget til *vedtagelse* med det af flertallet stillede ændringsforslag. Flertallet kan oplyse, at venstresocialisterne, der ikke er repræsenteret ved medlemmer i udvalget, kan tilslutte sig denne indstilling.

Et *mindretal* (det konservative folkepartis, venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*.

Mindretallet bekræfter samtidig den danske afstandtagen fra apartheid, men mindre-

tallet finder ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at foretage isolerede danske initiativer, der kun vil være til skade for dansk beskæftigelse, handel, produktion og skibsfart.

Mindretallet finder, at Danmark snarere burde tilstræbe globale, europæiske og nordiske initiativer. Der henvises således til de svar, udvalget har modtaget, hvoraf det med al ønskelig tydelighed fremgår, at dansk enegang vil have den modsatte virkning af den, udvalgets flertal øjensynlig tilstræber. Indtrykket af, at isolerede danske initiativer i en større sammenhæng snarere vil have en negativ virkning over for bestræbelserne på at påvirke Sydafrikas apartheidpolitik, blev yderligere bestyrket under samrådet med udenrigsministeren og justitsministeren. Der henvises herudover især til henvendelsen fra Danmarks Rederiforening, industriministerens kommentarer hertil samt til de skriftlige svar, udenrigsministeren har afgivet i den anledning.

Centrum-demokraterne og fremskridtspartiet, der ikke er repræsenteret ved medlemmer i udvalget, har over for mindretallet oplyst, at de kan tilslutte sig mindretallets indstilling.

#### Ændringsforslag

Af et *flertal* (Helle Degn (S), Hans Hækkerup (S), Qvist Jørgensen (S), Kelm-Hansen (S), Kjeld Olesen (S), Robert Pedersen (S), Riishøj (SF), Pelle Voigt (SF) og Stinus (RV)):

## Til teksten

Teksten affattes således:

»Med det formål at skærpe den danske sanktionspolitik over for Sydafrika pålægger folketinget regeringen at gennemføre følgende foranstaltninger:

a. For at sikre overholdelse af folketingets henstilling til selskaberne om gradvis at nedtrappe kulimporten fra Sydafrika skal regeringen af de selskaber, der importerer kul fra Sydafrika, mindst en gang årligt forlange en fyldestgørende oversigt over omfanget af kulimporten fra Sydafrika.

Desuden skal regeringen kræve en nøjagtig redegørelse af selskaberne for, hvilke foranstaltninger der i den forløbne periode er blevet udfoldet med henblik på overholdelse af folketingets henstilling.

Redegørelserne forelægges folketingets energipolitiske udvalg og udenrigsudvalg.

I det omfang de ønskede oplysninger ikke kan fremskaffes uden ændringer af lovgivningen, pålægges det regeringen at fremsætte forslag om de nødvendige lovændringer.

b. I overensstemmelse med de synspunkter, et flertal af FNs medlemslande, herunder Danmark, har givet udtryk for i FNs generalforsamling, skal regeringen over for olieselskaber og danske rederier fastslå, at det er i modstrid med dansk handels- og udenrigspolitik at foretage handel med olie og/eller transport af olie til Sydafrika.

Det pålægges regeringen senest i 1. halvår

af 1985 at søge undersøgt omfanget af danske skibsrederes og olieselskabers olietransporter og salg af dansk olie til Sydafrika siden 1979 og frem til 1983.

Resultaterne af undersøgelserne forelægges regeringen samt folketingets energipolitiske udvalg og udenrigsudvalg.

Regeringen skal give sin klare støtte til internationale faglige initiativer, som er i overensstemmelse med FNs vedtagelser om sanktioner over for Sydafrika. Endvidere pålægges det regeringen i FNs sikkerhedsråd at fremme gennemførelsen af effektivt virkende sanktioner på olietransportområdet samt sikre virkeliggørelse af den af sikkerhedsrådet vedtagne våbenembargo over for Sydafrika.

c. På de kommende nordiske udenrigsministermøder og i de relevante hertil knyttede embedsmandsudvalg pålægges det regeringen aktivt at arbejde for en afstandtagen fra enhver nordisk medvirken ved IMF-långivning til Sydafrika. Det pålægges regeringen at tage sagen op på de førstkommende møder mellem de nordiske udenrigsministre og i de relevante embedsmandsudvalg.

d. Det pålægges regeringen – om nødvendigt ved lov – at standse enhver form for danske nyinvesteringer i Sydafrika. Det pålægges desuden regeringen i nordisk sammenhæng at rejse spørgsmålet om forbud mod salg af licenser til Sydafrika og arbejde aktivt for, at et sådant forbud kan vedtages.«

*Bo Kristensen (KF) fmd. Fischer (KF) Connie Hedegaard (KF) Elisabeth Krog (KF)*

*Bjørn Elmquist (V) Sønderby (V) Kofod-Svendsen (KrF) Helle Degn (S)*

*Hans Hækkerup (S) Qvist Jørgensen (S) Kelm-Hansen (S) Kjeld Olesen (S)*

*Robert Pedersen (S) Riishøj (SF) Pelle Voigt (SF) Stinus (RV) nfmd.*

Steenholdt (Grønl.) var ved betænkningens afgivelse fraværende på grund af bortrejse. Partierne CD, FP, VS og FD havde ikke medlemmer i udvalget.

Til beslutningsforslag nr. B 7

## **Bilagshæfte**

til

## **Betænkning**

over

# **Forslag til folketingsbeslutning om skærpelse af sanktionspolitikken over for Sydafrika**

[af Riishøj (SF) m.fl.]

### **Bilagsfortegnelse**

	Spalte
I. Udvalgets spørgsmål til udenrigsministeren og dennes svar herpå .....	945
II. Henvendelse fra Danmarks Rederiforening og industriministerens kommentarer hertil .....	976

### Udvalgets spørgsmål til udenrigsministeren og dennes svar herpå

#### Spørgsmål 1:

Hvornår og under hvilke omstændigheder blev Sydafrika udelukket fra deltagelse i FN's generalforsamling? Det ønskes herunder oplyst, hvilken holdning Danmark indtog.

#### Svar:

På FN's 25., 26., 27. og 28. generalforsamling i årene 1970-73 blev den sydafrikanske delegations fuldmagter hvert år forkastet ved afstemning i plenarforsamlingen, uden at dette reelt fik indflydelse på Sydafrikas deltagelse. Efter forkastelsen udtalte de respektive generalforsamlings præsident således, at beslutningen måtte betragtes som en alvorlig fordømmelse af Sydafrika, men at den ikke havde nogen indflydelse på de rettigheder og privilegier, som tilkom Sydafrika, herunder retten til at tale i plenarforsamlingen (den såkaldte Hambro-»ruling« opkaldt efter den norske præsident for FN's 25. generalforsamling, Edvard Hambro).

Også på FN's 29. generalforsamling i 1974 blev den sydafrikanske delegations fuldmagter forkastet. Præsidenten, Algeriets daværende udenrigsminister, Bouteflika, fulgte imidlertid ikke sine forgængeres eksempel ved at anvende Hambro-»ruling«'en, men afgav i stedet en »ruling«, som betød en suspension af den sydafrikanske delegations tale- og deltagelsesret på generalforsamlingen. Præsidenten motiverede sin »ruling« med, at der havde været et overvældende flertal for at forkaste den sydafrikanske delegations fuldmagter, hvorfor det ville være urimeligt at lade Sydafrika indtage sin plads på generalforsamlingen, men tilføjede, at han lod spørgsmålet om Sydafrikas medlemskab af FN stå åbent. »Ruling«'en gjaldt således alene den sydafrikanske delegation til FN's 29. generalforsamling.

Siden 29. generalforsamling har Sydafrika ikke formelt fremsendt fuldmagter for delegerationer til FN's efterfølgende generalforsam-

linger, og Sydafrika har således reelt ikke været repræsenteret på disse samlinger. Sydafrika er imidlertid fortsat medlem af FN og har bl.a. udnyttet sit medlemskab til ved forskellige lejligheder at tale i FN's sikkerhedsråd. Sydafrika har også i enkelte tilfælde forsøgt at indtage sin plads og/eller at få ordet på ekstraordinære og hastende ekstraordinære generalforsamlinger om Namibia-spørgsmålet, men er hver gang ved afstemninger i plenarforsamlingen blevet forhindret heri.

Et grundlæggende princip i Danmarks FN-politik er universalitetsprincippet, hvor efter alle stater uanset styreform bør kunne være medlemmer af FN. I overensstemmelse med dette princip har Danmark stemt imod alle forslag i strid med pagten om udelukkelse eller suspension af en medlemstat fra FN eller om begrænsning af en medlemstats rettigheder. Dette har også været tilfældet i samtlige afstemningssituationer om Sydafrikas deltagelse i FN's generalforsamlinger, herunder på 29. generalforsamling i 1974. I henhold til FN's pagt (artikel 5 og 6) kan generalforsamlingen kun suspendere eller udelukke en medlemsstat fra FN, såfremt FN's sikkerhedsråd forudgående har vedtaget en anbefaling herom.

#### Spørgsmål 2:

Vil den danske regering arbejde for, at alle lande får adgang til at deltage i FN's generalforsamling?

#### Svar:

Som det fremgår af svaret på spørgsmål 1, har Danmark hidtil virket for – og vil fortsat virke for – at alle stater, som måtte ønske det, kan være medlemmer af FN og dermed deltage i FN's generalforsamling. Tankegangen bag universalitetsprincippet er, at FN for bedst at kunne opfylde sin centrale målsætning om opretholdelse af international fred og sikkerhed så vidt muligt bør omfatte alle

verdens stater. Det er efter dansk opfattelse af væsentlig betydning, at der er kontakt og kan finde meningsudvekslinger sted også mellem stater og grupper af stater, som har forskellige politiske opfattelser. Udelukkelse af stater fra medlemskab af FN eller deltagelse i FNs generalforsamling tjener alene til at afskære nyttige kontaktflader og dermed til at formindske påvirkningsmulighederne.

### Spørgsmål 3:

Der ønskes en oversigt over de internationale kulressourcer fordelt på lande med angivelse af kullenes kvalitet (svovlindhold m.m.).

### Svar:

I Det internationale Energiagenturs rapport fra 1982 om udsigterne for verdens energisituation (World Energi Outlook) er oplyst, at verdens kulressourcer er som følger:

	Kendte geologiske reserver	Teknisk og økonomisk udvindelige reserver
	Mia tons kulækvivalenter	
USA .....	2570	167
USSR .....	4860	110
Folkerepublikken Kina .....	1438	99
Storbritannien .....	190	45
Forbundsrepublikken Tyskland .....	247	34
Indien .....	81	12
Den sydafrikanske Republik .....	72	43
Australien .....	600	33
Polen .....	140	60
Canada .....	323	4
Andre .....	229	56
<b>Total .....</b>	<b>10.750</b>	<b>663</b>

Der opdages stadig nye større kulreserver i verden i takt med den stedfindende efterforskning.

Ifølge Kulorientering nr. 16, januar 1984, der er en delrapport under energiministeriets forskningsprogram, beskrives kuls kvalitet ved nogle få parametre, bl.a. brændværdi, aske og svovlindhold. De typiske kvalitetsgrænser for kul, der anvendes i kraftværker, er:

Brændværdi: 23–27,5 MJ/kg

Aske: 8–17 pct.

Svovl:  $\leq$  1,5 pct.

Kullene fra de ovenfor nævnte lande har følgende kvalitet:

#### USA:

Brændværdien ligger på 20–29 MJ/kg, og askeindholdet svinger fra 8 til 15 pct. Svovl-

indholdet svinger fra under 1 pct. til over 3 pct. afhængig af forekomsternes beliggenhed.

#### USSR:

Eksportkul har en brændværdi omkring 25 MJ/kg og et svovlindhold under 1 pct. Askeindholdet svinger betydeligt.

#### Folkerepublikken Kina:

Brændværdien er høj, ca. 29 MJ/kg, og kullene indeholder ca. 1 pct. svovl.

#### Storbritannien:

Brændværdien er på ca. 25–27 MJ/kg og svovlindholdet på ca. 1 pct.

#### Forbundsrepublikken Tyskland:

De kul, der eksporteres til Danmark, har et højt vand- og askeindhold.

#### Indien:

Kullene har en lav brændværdi på grund af et højt askeindhold på mellem 15 pct., og svovlindholdet er generelt under 1 pct.

*Den sydafrikanske Republik:*

Brændværdien er på 24,5–26 MJ/kg. Svovlindholdet er lavt, ca. 1 pct., og der er et relativt højt askeindhold.

*Australien:*

Kullene har en relativt høj brændværdi og en lav svovlprocent, som regel i intervallet 0,4–0,8 pct. Den lave svovlprocent er årsag til vanskeligheder med at udskille aske i kraftværkernes elektrofiltre, og kullene må derfor ofte blandes med andre kultyper.

*Polen:*

Kullene har generelt gode forbrændingsegenskaber på grund af et relativt højt indhold af flygtige bestanddele og et lavt svovlindhold, men kvaliteten er meget svingende.

*Canada:*

I Østcanada er kullene generelt karakteriseret ved en høj brændværdi, et højt svovlindhold og en lav askeprocent. I Vestcanada

er svovlprocenten lav, ned til 0,2–0,5 pct. Askeudskillelsen i kraftværkernes elektrofiltre påvirkes negativt, når svovlprocenten er meget lav, hvorfor kullene må blandes med andre typer.

*Anmærkning:*

MJ = Mega Joule =  $10^6$  Joule.

*Spørgsmål 4:*

Der ønskes en oversigt over omfanget af danske firmaers investeringer i Sydafrika inden for de seneste 10–15 år.

*Svar* (udarbejdet sammen med industriministeriet og Danmarks Nationalbank):

Valutaindlændinges investeringer i udlandet offentliggøres i Nationalbankens årsberetning. Stedfundne investeringer i Sydafrika indeholdes i årsberetningens oversigter i en landegruppe, kaldet »andre lande«. Investeringerne i denne landegruppe omfatter kun en mindre del af de danske investeringer i udlandet.

I årene 1974–83 foretoges der ifølge årsberetningen følgende danske investeringer i gruppen »andre lande«:

	Antal	Mill. kr.
1974 .....	153	165
1975 .....	161	380
1976 .....	149	165
1977 .....	173	342
1978 .....	161	422
1979 .....	209	344
1980 .....	289	447
1981 .....	255	631
1982 .....	226	355
1983 .....	189	767

Med henblik på at skabe større indsigt i investeringernes geografiske fordeling i gruppen »andre lande« har Nationalbanken udarbejdet følgende statistik over investeringerne i perioden 1979–82 i landegruppen omfat-

tende Sydafrika, Australien og New Zealand. Ved udarbejdelsen har man samtidig søgt at bevare enkeltpersoners og virksomheders anonymitet i statistikken.

	Antal	Mill. kr.
1979 .....	11	5
1980 .....	9	21
1981 .....	18	13
1982 .....	13	15

Der foreligger endnu ikke en statistisk specifikation for 1983. Det er dog valutamyndighedernes indtryk, at der heller ikke i 1983 er foretaget danske investeringer i Sydafrika i nævneværdigt omfang.

Det skal tilføjes, at statistikken alene omfatter investeringer foretaget her fra landet. De danske valutamyndigheder har ikke oplysninger om, hvorvidt sydafrikanske datterselskaber af danske virksomheder har foretaget investeringer, finansieret i Sydafrika eller andre lande.

#### Spørgsmål 5:

Hvorledes stiller de øvrige nordiske lande – bortset fra Sverige – sig til et forbud mod nyinvesteringer i Sydafrika?

#### Svar:

Det fællesnordiske handlingsprogram indeholder bl.a. en bestemmelse om *forbud* mod eller *modvirkning* af nyinvesteringer i Sydafrika.

At de nordiske lande valgte denne alternative formulering, skyldes først og fremmest en erkendelse af, at de faktiske forhold med hensyn til omfanget af investeringer i Sydafrika var meget forskellige i de enkelte nordiske lande. For Sveriges vedkommende var der således tale om ganske betydelige kommercielle aktiviteter og dermed investeringer i Sydafrika. Dette var derimod ikke tilfældet for Finland, Island og Norge, hvis erhvervs- og øvrigt slet ikke er repræsenteret ved produktionsvirksomheder i Sydafrika, men – for Norges og Finlands vedkommende – alene ved enkelte agenturer.

Bortset fra Sverige har de øvrige nordiske lande derfor ikke følt noget behov for et ved lovgivning gennemført forbud mod nyinvesteringer i Sydafrika, men har fundet det fuldt tilstrækkeligt ved hjælp af andre midler, f.eks. nægtelse af valutalicenser, at modvirke sådanne investeringer.

#### Spørgsmål 6:

Hvorledes har udviklingen været, for så vidt angår de allerede foretagne svenske investeringer i Sydafrika?

#### Svar:

I henhold til den svenske lov om forbud mod investeringer i Sydafrika og Namibia skal svenske juridiske personer, der direkte eller gennem udenlandske datterselskaber driver virksomhed i disse lande, hvert år rapportere til myndighederne om forhold af betydning for kontrollen med lovens overholdelse. Regeringen rapporterer derpå til parlamentet. Den seneste rapport blev afgivet i december 1983 og vedrører virksomheden i 1982.

Det fremgår af rapporten, at 12 svenske virksomheder var rapporteringspligtige for 1982 for i alt 16 datterselskaber. Den samlede aktiekapital var i 1982 på ca. 9,1 mill. rand (ca. 64 mill. sv.kr.), en stigning på ca. 250.000 rand (ca. 1,8 mill. sv.kr.) i forhold til 1981. Stigningen skyldes en svensk koncerns erhvervelse af et udenlandsk selskab med to datterselskaber i Sydafrika. I 1981 tilkom på denne måde et datterselskab. Den samlede egenkapital voksede i løbet af 1982 fra ca. 55 til ca. 65 mill. rand (ca. 385 til ca. 455 mill. sv.kr.). Den samlede omsætning var i 1982 på ca. 287 mill. rand (ca. 2 mia sv.kr.), en nominal stigning på 4 pct. i forhold til 1981. Sammenholdt med inflationen i perioden på 14 pct. indebærer det en reel nedgang på 10 pct. Den samlede værdi af selskabernes aktiver faldt fra ca. 188 til ca. 184 mill. rand (ca. 1310 til ca. 1290 mill. sv.kr.). Den samlede investeringsværdi voksede fra ca. 25 til ca. 29 mill. rand (ca. 175 til ca. 203 mill. sv.kr.).

Syv af de rapporterende svenske virksomheder har foretaget investeringer i 1982. I tre tilfælde er det sket på grundlag af opnået dispensation fra loven om investeringsforbud. I to tilfælde var investeringerne så beskudne, at de kunne afskrives inden for samme år. I et tilfælde var investeringen besluttet og iværksat inden den svenske virksomheds

erhvervelse af det sydafrikanske datterselskab. I det sidste tilfælde skete investeringen i strid med loven, men da det pågældende sydafrikanske datterselskab siden er solgt og den pågældende svenske virksomhed ikke har andre selskaber i Sydafrika, agter den svenske regering ikke at foretage yderligere i sagen.

*Spørgsmål 7:*

Hvorledes stiller Norge og Sverige sig til en indstilling af SAS-flyvningen til Sydafrika?

*Svar:*

Både Norge og Sverige har hidtil stillet sig afvisende til en indstilling af SAS-flyvningen til Sydafrika. Som begrundelse har begge lande påpeget, at en isoleret aktion fra skandinavisk side ville have ringe, om overhovedet nogen virkning i Sydafrika og først og fremmest ville ramme skandinaviske interesser, mens andre flyselskaber, herunder ikke mindst det nationale sydafrikanske luftfartselskab, ville profitere derved. Herudover har det været anført, at en nedlæggelse af ruten, som går via Nairobi, også ville forringe flybetjeningen af Østafrika, hvor en række af de nordiske landes vigtigste samarbejdspartnere på bistandsområdet som bekendt er beliggende.

Det har hidtil været holdningen i både Norge og Sverige, at en virkningsfuld boykot af flytrafikken med Sydafrika alene kan gennemføres ved bindende sanktioner vedtaget af FNs sikkerhedsråd.

*Spørgsmål 8:*

Hvilke alternative flyafgange vil der være til Sydafrika, såfremt SAS-flyvningen indstilles?

*Svar:*

I sommeren 1984 vil der ugentlig være 33 forskellige rejsemuligheder Danmark-Sydafrika eksklusive SAS' ugentlige rute. Nedenstående følger opstilling over disse direkte forbindelser Danmark-Sydafrika sommerhalvåret 1984:

*1 gang ugentlig*

SN (Sabena) 762 København-Bruxelles plus SN 325 Bruxelles-Kinshasa-Johannesburg.

*1 gang ugentlig*

AZ (Alitalia) 379 København-Rom plus SA (South African Airways) 263 Rom-Lissabon-Johannesburg.

*1 gang ugentlig*

IB (Iberia) 771 København-Madrid plus SA 271 Madrid-Johannesburg.

*1 gang ugentlig*

TP (TAP, Air Portugal) 605 København-Lissabon plus SA 261 Lissabon-Johannesburg.

*1 gang ugentlig*

SK (SAS, Scandinavian Airlines System) 567 København-Paris plus UT (UTA) 305 Paris-Brazzaville-Johannesburg

*2 gange ugentlig*

KL (KLM) 178 København-Amsterdam plus KL 591/3 Amsterdam-Nairobi-Johannesburg

*2 gange ugentlig*

SK 603 København-Zürich plus SA 257 Zürich - Lissabon - Windhoek - Johannesburg eller SA 273 Zürich-Madrid-Johannesburg.

*3 gange ugentlig*

SR (Swissair) 405 København-Zürich plus SR 282 Zürich-Genève-Nairobi-Johannesburg.

*4 gange ugentlig*

SK 635 København-Frankfurt plus SA 259 Frankfurt-Windhoek-Johannesburg eller SA 251/3/5 Frankfurt-Cape Verde-Johannesburg.

*5 gange ugentlig*

LH (Lufthansa) 007 København-Frankfurt plus LH 540 Frankfurt-Nairobi-Johannesburg eller LH 542 Frankfurt-Libreville-Johannesburg.

*6 gange ugentlig*

SK 503 København-London plus BA (British Airways) 055 London-Nairobi-Johannesburg eller BA 053 London-Harare-Johannesburg eller BA 057 London-Johannesburg.

### 6 gange ugentlig

BA 635 København–London plus SA 221 London–Cape Verde–Johannesburg eller SA 235 London–Abidjan–Johannesburg.

Fra Norge og Sverige vil der – eksklusive København – være henholdsvis 17 og 24 forskellige rejsemuligheder pr. uge til Sydafrika i sommeren 1984.

### Spørgsmål 9:

Er ILO deltager i den i forslaget nævnte internationale søfartskonference?

### Svar:

Ifølge ILO i Genève har organisationen ikke på indeværende tidspunkt modtaget underretning om den planlagte afholdelse af søfartskonferencen i Genève i 1984. ILO har ej heller taget stilling til, hvorvidt man ville deltage i konferencen, dersom organisationen måtte blive indbudt.

### Spørgsmål 10:

Hvorledes har reaktionerne været i følgende lande på indgåelsen af en sikkerhedsaftale mellem Mozambique og Sydafrika: Angola, Namibia, Zimbabwe, de såkaldte Homelands, USA, USSR, Frankrig, Storbritannien og Vesttyskland?

### Svar:

#### 1. Angola

Ifølge Angolas halvofficielle dagblad *Journal de Angola* har præsident dos Santos i et budskab til præsident Machel givet udtryk for fuldstændig solidaritet med Mozambiques fredsinitiativ over for Sydafrika. Aftalen mellem Sydafrika og Mozambique af 16. marts 1984 om ikke-angreb og godt naboskab (Nkomati-aftalen) har i øvrigt været genstand for bred omtale i den angolanske presse, og selve undertegnelsestidspunktet blev transmitteret i angolansk TV.

#### 2. Namibia

I strid med folkeretten holdes Namibia fortsat ulovligt besat af Sydafrika, som indehaver den reelle magt i området. Udenrigsministeriet er ikke bekendt med, om SWAPO eller andre repræsentanter for det namibianske folk offentligt har givet udtryk for deres syn på Nkomati-aftalen.

### 3. Zimbabwe

Premierminister Mugabe har i et presseinterview udtalt, at Zimbabwe fuldt ud støtter Nkomati-aftalen uden dog at ønske en tilsvarende aftale for sit eget vedkommende, samt at aftalen ville medføre fordele for alle lande i det sydlige Afrika, herunder Zimbabwe, som vil kunne gøre sig forhåbninger om en genåbning af transportvejene gennem Mozambique, efter at Sydafrika har indstillet sin støtte til oprørsbevægelsen i Mozambique, RNM.

### 4. De såkaldte Homelands

Lederne af de fire såkaldte »Homelands« (Transkei, Ciskei, Bophuthatswana og Venda), der ikke anerkendes som selvstændige stater af andre end Sydafrika, har ifølge sydafrikansk presse alle fremsendt lykønskningstelegrammer til Sydafrika og Mozambique, hvori de udtaler sig i anerkendende vendinger om Nkomati-aftalen.

### 5. USA

Præsident Reagan har i anledning af aftalens indgåelse sendt to stort set enslydende telegrammer til Sydafrikas og Mozambiques regeringer, hvori der udtrykkes anerkendelse og håb om, at aftalen vil skabe stabilitet, fred og økonomisk fremgang for begge lande.

Det amerikanske udenrigsministeriums pressetalsmand har endvidere i en officiel erklæring meddelt, at USA hilser aftalen velkommen som et led i en sikring af freden i det sydlige Afrika og som et tegn på, at en periode med destabilisering er vejet for konstruktive forhandlinger.

### 6. USSR

Sovjetunionen har ikke udsendt officielle erklæringer i anledning af aftalens indgåelse. Den (halvofficielle) sovjetiske presses omtale af aftalen har bestået i ganske få og korte udtalelser, hvori der er sat spørgsmålstejn ved aftalens varighed, og hvor USA/Sydafrika har været opstillet som modparter til Angola/Mozambique.

### 7. Frankrig

Frankrig har ikke udsendt officielle tilkendegivelser i anledning af Nkomati-aftalen.

### 8. Storbritannien

Premierminister Margaret Thatcher har sendt enslydende lykønskningstelegrammer til Mozambiques og Sydafrikas regeringschefer, hvori Nkomati-aftalen betegnes som en opmuntring for alle, der bekender sig til fredelig løsning af konflikter og ikke-indblanding i andre landes interne forhold, og hvori der udtrykkes håb om, at aftalen vil kunne medvirke til at skabe fred, velstand og trykthed for befolkningerne.

Andre officielle britiske tilkendegivelser har udtrykt håb om, at aftalen vil styrke samarbejdet, ikke mindst på det økonomiske område, mellem alle lande i regionen.

### 9. Forbundsrepublikken Tyskland

Forbundskansler Helmuth Kohl har sendt enslydende lykønskingsbreve til præsident Machel og premierminister Botha, hvori der bl.a. udtrykkes ønske om, at Nkomati-aftalen vil danne et varigt grundlag for de gode forbindelser mellem de involverede lande og bidrage til, at årsagerne til det spændte forhold i regionen overvindes ad fredelig vej. Det anføres endvidere, at indgåelsen af aftalen giver alle, der er imod vold, og som går ind for fred i det sydlige Afrika og for en løsning af konflikten ad forhandlingsvejen, nyt håb.

#### Spørgsmål 11:

Hvilke hovedhandelsvarer og andre tjenesteydelser – værdimæssigt – har Sovjet eksporteret til Mozambique siden uafhængigheden, og hvilken erstatning har Sovjet modtaget af Mozambique til gengæld?

#### Svar:

Sovjetunionen og Mozambique indgik den 31. marts 1977 en venskabs- og samarbejds-traktat med det formål at udbygge Mozambiques økonomi og indre struktur. Inden for rammerne af denne traktat blev der den 31. januar 1983 indgået en handelsaftale, hvorunder den bilaterale samhandel skal fordobles inden 1985.

De seneste officielle sovjetiske statistikker angiver samhandelen for 1982 til i alt 50,9 mill. rubler, hvilket efter den officielle kurs svarer til ca. 600 mill. d.kr., fordelt med 44,2 mill. rubler i sovjetisk eksport og 6,7 mill. rubler i sovjetisk import fra Mozambique.

*Sovjetunionen* har hidtil primært leveret udstyr og maskiner til bygning af veje samt transportmidler (i alt 10,6 mill. rubler i 1982). Blandt øvrige eksportvaregrupper til Mozambique er ammoniak, frisk og frossen fisk samt tryksager, i alt 9 mill. rubler.

Der foreligger ikke tal for leverede tjenesteydelser, men ifølge den sovjetiske presse har Sovjetunionen inden for rammerne af samarbejds-traktaten bistået ved bygning af et antal industri- og landbrugsprojekter.

*Mozambiques eksport* til Sovjetunionen består hovedsageligt af råstoffer som koncenterater af farvede metaller (1982: 0,8 mill. rubler) og råsukker (1982: 5,2 mill. rubler).

I perioden 1975–1982 har Mozambique i samhandelen med Sovjetunionen oparbejdet et samlet underskud på 130 mill. rubler, beregnet efter Sovjetunionens udenrigshandelsstatistik.

Mozambique har siden 1979 deltaget som observatør i COMECONs rådsmøder.

*Note:* Den officielle rubelkurs pr. 31. januar 1983: 1179,50 d.kr. pr. 100 rubler.

#### Spørgsmål 12:

Hvilken væsentlig støtte har Sovjet ydet Mozambique i det i ovennævnte spørgsmål nævnte tidsrum (dvs. siden uafhængigheden)?

#### Svar:

Af Sovjetunionens samlede udviklingsbistand, som i 1982 udgjorde 0,2 pct. af landets bruttonationalprodukt (mod f.eks. Danmarks 0,73 pct.) går mere end 85 pct. til Vietnam, Mongoliet og Cuba. Næsten hele den resterende del går til Afghanistan, Laos og Kambucha.

Sovjetunionens udviklingsbistand til Mozambique har siden Mozambiques uafhængighed i 1975 været særdeles beskeden. I perioden 1976–82 har Sovjetunionen ifølge oplysninger fra Organisationen for økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD) ydet Mozambique fem udviklingslån til et samlet beløb af 113 mill. dollars. Lånene er lavt forrentede og med en løbetid på op til 12 år. Gaveelementet i de ydede lån varierer mellem 29 pct. og 42 pct. Sovjetunionen ses ikke at have ydet gavebistand til Mozambique, og hvad angår personalebistand, foreligger der

ingen oplysninger om omfanget og værdien deraf.

Der foreligger heller ingen oplysninger fra OECD om, hvor stor en del af de ydede lån der rent faktisk er blevet anvendt. Andre kilder end OECD anfører, at Sovjetunionens udviklingsbistand til Mozambique for så vidt angår egentlige afløb – i modsætning til bevillinger – for perioden 1976–82 kun udgør 29 mill. dollars.

Det kan til sammenligning nævnes, at Danmark siden Mozambiques uafhængighed har ydet landet udviklingsbistand, dvs. haft egentlige afløb, på i alt ca. 30 mill. dollars og med et samlet gaveelement på ca. 98 pct. Endelig kan det nævnes, at den samlede udviklingsbistand til Mozambique fra de vestlige industrilande i perioden 1976–82 ifølge oplysninger fra OECD udgjorde 907 mill. dollars.

#### *Spørgsmål 13:*

Kan det oplyses, hvor meget det koster Angola at have 25.000 cubanske soldater i landet?

#### *Svar:*

Oplysninger om Angolas udgifter ved stationeringen af de cubanske tropper er ikke offentligt tilgængelige, men er tværtimod omgærdet med stor hemmelighed. Uofficielle skøn anslår imidlertid den samlede årlige udgift til 45–60 mill. US dollars.

Til sammenligning tjener, at Angolas samlede eksport i 1982 indbragte landet en valutaindtægt på ca. 1 mia US dollars, hvilket stort set modsvarede importudgifterne.

#### *Spørgsmål 14:*

Hvilke muligheder er der for internationalt at skabe enighed om forbud mod transport af olie til Sydafrika, når en række af verdens mest fremtrædende rederationer ikke vil tage stilling hertil eller direkte går imod noget sådant?

#### *Svar:*

Alene FNs sikkerhedsråd kan i henhold til FNs pagt vedtage beslutninger, herunder om forbud mod transport af olie til Sydafrika, som er direkte bindende for medlemsstaterne. Resolutionsforslag af dette indhold er ikke hidtil blevet forelagt for sikkerhedsrådet

og ville formentlig i givet fald blive mødt med veto fra et eller flere af de permanente medlemmer af rådet. På denne baggrund synes der ikke for nærværende at foreligge mulighed for, at der internationalt kan skabes enighed om et forbud mod transport af olie til Sydafrika.

#### *Spørgsmål 15:*

Hvilke muligheder er der for at tilvejebringe nordisk enighed om olieembargo over for Sydafrika?

#### *Svar:*

De nordiske lande har ved adskillige lejligheder bekræftet deres beredvillighed til at tilslutte sig en bindende olieembargo over for Sydafrika vedtaget af FNs sikkerhedsråd. De nordiske lande har på denne baggrund stemt for resolutionsforslag på FNs generalforsamlinger, der opfordrer sikkerhedsrådet til at vedtage en sådan bindende olieembargo. Efter de nordiske landes opfattelse vil kun en bindende vedtagelse i sikkerhedsrådet føre til en effektiv international olieembargo over for Sydafrika.

Specielt hvad angår spørgsmålet om eksport af dansk (og norsk) olie til Sydafrika, erindres om, at daværende udenrigsminister Kjeld Olesen i et brev til DUC har henstillet, at konsortiet forpligtede sig til ikke at levere dansk olie til Sydafrika (hvilket svarer til den norske ordning). Dette brev er formodentlig modtaget i den ånd, hvori det var fremsendt. Der henvises i øvrigt til nedenciterede svar på udvalgte spørgsmål nr. 16.

#### *Spørgsmål 16:*

Har der været transporteret olie hidrørende fra danske olieletter til Sydafrika enten direkte eller efter omladning f.eks. i Rotterdam og i bekræftende fald hvornår?

#### *Svar:*

Det kan på grundlag af Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik konstateres, at der ikke fra Danmark er sket direkte eksport af olie til Sydafrika i årene 1981, 1982, 1983 og den forløbne del af 1984.

Derimod eksporteres danskproduceret råolie, som regeringen tidligere har oplyst, til et antal vesteuropæiske raffinaderier, hvor den indgår som en del af den samlede råoliefor-

Bilagshæfte til bet. o. f. t. beslutn. vedr. sanktionspolitikken over for Sydafrika

syning. Efter raffineringprocesserne er det umuligt at adskille olieprodukterne efter råolies oprindelsesland.

Desuden videresælges oliepartier i praksis gennem mellemhandlere og kan skifte ejer adskillige gange. Sælgere i tidligere led er derfor uden indflydelse på, hvilke endelige forbrugere der modtager olieprodukterne.

Det er derfor ikke muligt at konstatere, om olie, der er eksporteret fra danske olieløfter, efter viderehandel er blevet transporteret til Sydafrika.

#### Spørgsmål 17:

Ministeren bedes oplyse udvalget om, hvorvidt den amerikanske kongres har stillet betingelser for ydelse af IMF-kreditter til lande, som praktiserer apartheid, og i bekræftende fald om, hvad disse betingelser går ud på.

Svar (udarbejdet i samråd med økonomiministeriet):

Efter flere måneders særdeles vanskelige politiske forhandlinger vedtog den amerikanske kongres i november 1983 den lovgivning, der var nødvendig for, at USA kunne tiltræde den 8. almindelige revision af Valutafondens kvoter. Som led i det kompromis, der dannede grundlag for kongressens godkendelse af kvoteforhøjelsen, blev der på en række områder vedtaget ændringer i og tilføjelser til den i USA gældende lovgivning vedrørende Valutafonden.

En af disse tilføjelser drejede sig om direktiver for det amerikanske bestyrelsesmedlem i forbindelse med fondens udlån til lande, der praktiserer apartheid, og til lande med kommunistiske diktaturer. I bilag 1 er vedhæftet en uofficiel oversættelse af det pågældende afsnit i loven, hvis originaltekst er gengivet i bilag 2.

Det bemærkes i anledning af den amerikanske lovs flertalsform, at det netop ligger til grund for Danmarks Sydafrika-politik, at Sydafrika er enestående i verden ved at have gjort systematisk racediskrimination til grundlag for sin samfundsform.

Af lovteksten fremgår det, at direktiverne omfatter to sæt betingelser – nogle af økonomisk og økonomisk-politisk art og andre af proceduremæssig art.

For så vidt angår fondskreditter til apartheid-lande er der fire betingelser af økonomisk og økonomisk-politisk art, som skal være opfyldt, for at det amerikanske bestyrelsesmedlem kan stemme for en sådan kredit, se underafsnit b) side 2-3 i bilag 1.

For så vidt angår de angivne procedurer, kan det oplyses, at der kun yderst sjældent foregår afstemninger i Valutafondens bestyrelse om ydelse af kreditter m.m., og at det på nuværende tidspunkt er usikkert, om de nye amerikanske beslutninger vil få større betydning i praksis. Det kan tilføjes, at Valutafonden ikke i tiden siden november 1983 har behandlet spørgsmål om ydelse af lån til Den sydafrikanske Republik.

#### Spørgsmål 18:

Kan udenrigsministeren bekræfte, at den norske regering er imod norsk boykot af olietransporter til Sydafrika, så længe der ikke iværksættes en samlet boykot i FN-regie, og at der således ikke vil blive tilstillet de norske redere nogen regeringsopfordring om at begrænse disse transporter?

Svar:

Ligesom de øvrige nordiske lande har Norge ved adskillige lejligheder gjort det klart, at den forøgelse og effektivisering af det internationale pres mod Sydafrika, som man går ind for, realistisk set kun kan opnås ved sanktioner, som er baseret på bindende vedtagelser i FNs sikkerhedsråd eller på bindende internationale aftaler mellem en omfattende gruppe af lande. Denne principielle holdning gælder således også spørgsmålet om en boykot af olietransporter til Sydafrika.

De nordiske lande er imidlertid enige om, at i fravær af en bindende sikkerhedsvedtagelse vil isolerede nationale skridt virke imod deres hensigt. Det må herved også erindres, at der ikke for nærværende er udsigt til enighed om en bindende international aftale mellem en så omfattende gruppe af lande, at en boykot af salg og transport af olie til Sydafrika ville have nogen virkning.

#### Spørgsmål 19:

Kan udenrigsministeren oplyse, hvilke typer våben der er eksporteret fra Østeuropa til Den sydafrikanske Republik, således som det

fremgik af fjernsynsprogrammet »Vejen til Pretoria« den 27. april 1984?

*Svar:*

Det for udenrigsministeriet foreliggende materiale vedrørende den såkaldte »Trigon-sag« indeholder kun i ét tilfælde oplysninger om, hvilke våbentyper der er eksporteret fra Østeuropa til Sydafrika.

Det drejer sig om en rejse i 1978 fra Bulgarien til Sydafrika, hvor følgende typer og mængder våben skal være blevet transporteret: 7.500 stk. AKM-S og AK-47 rifler, 300 stk. RPD-maskingeværer, 324 RPG-7 granatkastere, 30.200 stk. PG-74 granater til RPG-7, 65.000 håndgranater og 10.000 TMBA-3 miner.

*Spørgsmål 20:*

Hvilken virkning forventer udenrigsministeren, at dokumentationen af levering af sovjetiske våben via Bulgarien til Den sydafrikanske Republik vil have på den af FNs sikkerhedsråd også med Sovjetunionens stemme vedtagne våbenboycot over for Sydafrika?

*Svar:*

Der foreligger ikke for udenrigsministeriet oplysninger eller udtalelser, som kunne belyse, hvorvidt den i spørgsmålet nævnte dokumentation for levering af sovjetiske våben via Bulgarien til Sydafrika vil have nogen virkning på FNs våbenembargo mod Sydafrika.

*Spørgsmål 21:*

Har rederier fra andre lande end de i det nævnte fjernsynsprogram omhandlede danske efter ministeriets viden transporteret våben til Sydafrika, og pågår der efter ministeriets viden for tiden sådanne transporter?

*Svar:*

FNs sikkerhedsråds våbenembargoudvalg har i sine beretninger behandlet en række tilfælde af krænkelser af våbenembargoen, hvoraf nogle omfatter skibstransporter ved ikke-danske rederier af våben til Sydafrika. Konkret nævnes imidlertid alene transporter med et hollandsk skib (chartret af et spansk selskab) i 1978 og samme år med et spansk skib.

Våbenembargoudvalgets sekretariat har oplyst, at beretningerne indeholder alle de oplysninger, som forelå på det pågældende tidspunkt (1979 og 1980).

De nævnte beretninger er det eneste officielle materiale, som er udgået fra våbenembargoudvalget vedrørende våbenstransporter til Sydafrika. Derudover ligger såvel udvalgssekretariatet som Centret mod Apartheid inde med materiale om påståede krænkelser af våbenembargoen, overvejende avisartikler og kommunikationer fra ikke-guvernmentale organisationer og enkeltpersoner.

Dette materiale har ikke nogen officiel status, og der er ifølge sekretariatet ikke tegn på, at konkrete sager vedrørende skibstransporter til Sydafrika vil blive taget op i våbenembargoudvalget i den nærmeste fremtid.

*Ad forslagens litra a*

*Spørgsmål 22:*

Med henblik på et senere samråd anmoder udvalget udenrigsministeren om at indhente en vurdering fra justitsministeriets lovfdeling af, om regeringen uden særlig lovhjemmel vil kunne kræve de nævnte oversigter og redegørelser fra de kulimporterende selskaber.

*Svar:*

Justitsministeriet har på foranledning afgivet følgende udtalelse:

»Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget (B 7), at forslagens litra a alene vedrører elektricitetsproducerende selskaber.

Energiministeriet har over for justitsministeriet bekræftet, at de fleste større elværker er organiseret på privatretligt grundlag som interessentskaber eller andelselskaber. Et krav om udlevering af oplysninger vedrørende selskabernes driftsforhold m.v. kan på denne baggrund efter de almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om lovmæssig forvaltning ikke stilles af en minister, medmindre der er hjemmel hertil i lovgivningen.

Efter § 3 i lov nr. 54 af 25. februar 1976 om elforsyning må elforsyningsvirksomhed fra produktionsanlæg med kapacitet over 25 megawatt eller transmissions- eller distributionsanlæg beregnet for spændinger over 100 kV kun udøves efter bevilling givet af handelsministeren. Elforsyningsvirksomheder,

som alene distribuerer elektricitet, omfattes dog ikke af bevillingssystemet.

Bevillingen er bl.a. betinget af, at bevillingshaveren efter anmodning fra handelsministeren giver alle oplysninger vedrørende den virksomhed, der udøves i henhold til bevillingen, jfr. § 5, stk. 1, nr. 3.

De beføjelser, der efter loven tilkommer handelsministeren, er i 1979 overført til energiministerens.

Lovens forarbejder indeholder ikke særlige bidrag til fortolkning af bestemmelsens indhold og rækkevidde.

Efter bestemmelsens ordlyd kan energiministeren forlange enhver oplysning vedrørende virksomhed, der udøves i henhold til bevillingen.

Formålet med elforsyningsloven er at sikre, at elforsyningen tilrettelægges og gennemføres med sigte på den mest hensigtsmæssige indpasning i landets samlede energiforsyning, jfr. § 1, stk. 1.

Det må antages at følge af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger; at energiministeren med hjemmel i § 5, stk. 1, nr. 3, kun kan afkræve elselskaberne oplysning om den del af deres virksomhed, som ligger inden for det område, loven efter sit formål angår, jfr. Bent Christensen, Forvaltningsret, Hjemmelspørgsmål, 1980, navnlig side 91 ff.

Bestemmelsen kan således som udgangspunkt efter justitsministeriets opfattelse næppe anvendes til at afkræve elselskaberne oplysninger, der skal anvendes i anden sammenhæng end administrationen af elforsyningsloven, f.eks. i almindeligt udenrigspolitisk øjemed.

På baggrund af den brede beskrivelse af sigtet med loven og ordlyden af bestemmelsen i § 5, stk. 1, nr. 3, finder justitsministeriet dog ikke at kunne udelukke, at der vil kunne tænkes situationer, hvor hensynet til landets samlede energiforsyning kan gøre det nødvendigt at fremskaffe de omhandlede oversigter og redegørelser. Det ville muligvis kunne være tilfældet, hvor fortsat import af energi fra et bestemt producentland kunne bringe muligheden for import af energi i form af olie eller kul fra andre lande i fare.»

#### Spørgsmål 23:

Hvordan har udviklingen været i en række repræsentative landes import og eksport til Sydafrika i de senere år?

#### Svar:

På grundlag af de for udenrigsministeriet umiddelbart foreliggende oplysninger kan udviklingen i Sydafrikas samhandel med dennævnte lande beskrives som følger:

Sydafrikas import fra	1980	1981	1982	1983	1981
	i pct. af 1981				
Danmark .....	68	100	104	123	479 mill. d.kr.
Norge .....		100	91	135	395 mill. n.kr.
Sverige .....	76	100	99	105	1.008 mill. sv.kr.
Forbundsrepublikken					
Tyskland .....	75	100	99	(79)	6.161 mill. DM
Frankrig .....		100	70	65	5.846 mill. FF
Storbritannien .....		100	98	91	1.220 mill. £
Italien .....	61	100			829 mia lire
Forenede Stater .....	84	100			2.926 mill. US \$
COMECON .....	164				ca. 145 mill. d.kr.
	(basisår 1978)				
Øvrige Afrika .....	88	100			ca. 2.550 mill. d.kr.

Sydafrikas eksport til	1980	1981	1982	1983	1981
	i pct. af 1981				
Danmark .....	60	100	127	100	1.251 mill. d.kr.
Norge .....		100	130	121	188 mill. n.kr.
Sverige .....	109	100	150	169	232 mill. sv.kr.
Forbundsrepublikken Tyskland					
Frankrig .....		100	87	81	5.436 mill. FF
Storbritannien .....		100	115	116	649 mill. £
Italien .....	64	100			1.956 mia lire
Forenede Stater .....	129	100			2.579 mill. US \$
COMECON .....	83				ca. 170 mill. d.kr.
Øvrige Afrika .....	106	100			ca. 8.300 mill. d.kr.

Det bemærkes, at tilgængelige oplysninger om Sydafrikas samhandel med såvel COMECON-lande som andre afrikanske lande er yderst sparsomme og af begge parter omgærdes med stor diskretion. Ovenciterede oplysninger er på denne baggrund behæftet med nogen usikkerhed og er i øvrigt baseret på flere, delvis fortrolige, kilder.

#### Spørgsmål 24:

Hvilke valutariske konsekvenser kan det få, såfremt danske tankskibe fremover kommer til at sejle under andre landes flag, hvor der ikke eksisterer begrænsninger med hensyn til anløb af sydafrikanske havne?

*Svar* (udarbejdet af industriministeriet):

Den danske tankskibstonnage, der kan benyttes til transport af olie eller olieprodukter, andrager ca. 4,5 mill. tons dødvægt svarende til ca. 60 pct. af den danske handelsflåde. Af tankskibstonnagen har inden for de sidste par år ca. halvdelen mere eller mindre permanent været oplagt. Dette dækker over, at navnlig et antal store råolietankskibe har været oplagt på grund af de vanskelige markedsvilkår.

Den altovervejende del af den aktive danske tankskibsflåde er bortchartret til udenlandske olieselskaber. Hvis der ensidigt af Danmark gennemføres restriktioner for anløb af sydafrikanske havne, vil det næppe være muligt at opretholde denne bortchart-

ring, idet udenlandske befragtere vil vælge at chartre skibe, der fører andet end dansk flag, hvor der er sikkerhed for, at man ikke mødes med usædvanlige indskrænkninger i brugen af skibet. Det vil være yderst vanskeligt at finde anden beskæftigelse for disse skibe, og det kan derfor næppe undgås, at de enten må oplægges eller overføres til fremmed flag.

Der foreligger ikke nogen opgørelse over nettovalutaindsejlingen specielt for denne del af handelsflåden, men tankskibenes valuta-indsejling udgjorde ifølge de senest foreliggende tal fra Danmarks Statistik ca. 2 mia kr. Konsekvenserne af danske restriktioner med hensyn til anløb af sydafrikanske havne vil derfor kunne blive yderst alvorlige for dansk skibsfart og valutaindtjeningen.

#### Spørgsmål 25:

Hvilke beskæftigelsesmæssige konsekvenser vil det kunne få for danske søfolk, hvis danske skibe fremover forhindres i at transportere olie til Sydafrika som led i en ensidig dansk politik på dette område?

*Svar* (udarbejdet af industriministeriet):

De beskæftigelsesmæssige konsekvenser vil kunne blive en reduktion af det samlede antal søfarende af størrelsesordenen 1.200 personer. I forhold til det samlede antal søfolk under sømandsskatteordningen svarer dette til knap 10 pct. af antal beskæftigede søfolk.

ØKONOMIMINISTERIET

Den 30. april 1984

Bilag 1

Bilag til besvarelsen af spørgsmål 17

Uofficiel oversættelse

### Kapitel VIII – Den internationale Valutafond. Instruktioner til USAs bestyrelsesmedlem

#### Afsnit 43

a) Kongressen finder, at kommunistiske diktaturer medfører alvorlige begrænsninger i arbejdskraftens og kapitalens mobilitet og andre særdeles ineffektive stivheder i udbuddet af arbejdskraft og kapital, hvilket bidrager til betalingsbalanceunderskud i direkte modstrid med Den internationale Valutafonds målsætninger. Finansministeren skal derfor instruere USAs medlem af Valutafondens bestyrelse om aktivt at modsætte sig noget kommunistisk diktators brug af nogen af Valutafondens udlånsfaciliteter, medmindre finansministeren efter anmodning skriftligt bekræfter og dokumenterer samt meddeler og – hvis anmodet herom – mundtligt redegør for senatets udenrigs-, bank- og boligudvalg samt for husets bank-, finans- og boligudvalg mindst 21 dage forud for en afstemning om en sådan låntagning, at sådan låntagning:

- (1) skaber basis for at rette op på betalingsbalancevanskelighederne og for at genskabe en holdbar betalingsbalanceposition;
- (2) vil mindske de alvorlige begrænsninger i arbejdskraftens og kapitalens mobilitet eller andre særdeles ineffektive stivheder i udbuddet af arbejdskraft og kapital og styrker de markedsorienterede kræfter i det pågældende land; og
- (3) er i den bedste økonomiske interesse for størstedelen af befolkningen i det pågældende land.

Hvis finansministeren ikke efterkommer en anmodning om at afgive en mundtlig redegørelse for de ovenfor nævnte udvalg og komiteer mindst 21 dage forud for en afstemning om noget kommunistisk diktators

brug af nogen af Valutafondens udlånsfaciliteter og om skriftligt at bekræfte og dokumentere, at disse tre betingelser er opfyldt, skal USAs bestyrelsesmedlem stemme imod et sådant program.

b) Kongressen finder, at udøvelsen af apartheid medfører alvorlige begrænsninger i arbejdskraftens og kapitalens mobilitet og andre særdeles ineffektive stivheder i udbuddet af arbejdskraft og kapital, hvilket bidrager til betalingsbalanceunderskud i direkte modstrid med Den internationale Valutafonds målsætninger. Præsidenten skal derfor instruere USAs medlem af Valutafondens bestyrelse om aktivt at modsætte sig brug af nogen af Valutafondens udlånsfaciliteter af noget land, som udøver apartheid, medmindre finansministeren efter anmodning skriftligt bekræfter og dokumenterer samt meddeler og – hvis anmodet herom – mundtligt redegør for senatets udenrigs-, bank- og boligudvalg samt for husets bank-, finans- og boligudvalg mindst 21 dage forud for en afstemning om en sådan låntagning, at en sådan låntagning (1) vil mindske de alvorlige begrænsninger i arbejdskraftens og kapitalens mobilitet gennem foranstaltninger såsom øget adgang for arbejdere til uddannelse og mindske unaturlige begrænsninger i arbejderes bevægelsesfrihed og en væsentlig reduktion af racebaserede restriktioner for arbejdskraftens geografiske mobilitet; (2) vil mindske andre særdeles ineffektive stivheder i udbuddet af arbejdskraft og kapital; (3) vil være til økonomisk fordel for størstedelen af befolkningen i lande, der udøver apartheid; (4) (at landet) har en egentlig betalingsbalanceuligevægt, som ikke kan dækkes ved låntagning på de private kapitalmarkeder.

Hvis finansministeren ikke efterkommer en anmodning om at afgive en mundtlig redegørelse for de ovenfor nævnte udvalg mindst 21 dage forud for en afstemning om brug af nogen af Valutafondens udlånsfacili-

teter af noget land, som udøver apartheid, og om skriftligt at bekræfte og dokumentere, at disse fire betingelser er opfyldt, skal USAs bestyrelsesmedlem stemme imod et sådant program.

## Bilag 2

*Bilag til besvarelsen af spørgsmål 17***Title VIII – International Monetary Fund.****“Instructions to the United States Executive Director**

“Sec. 43. (a) The Congress hereby finds that Communist dictatorships result in severe constraints on labor and capital mobility and other highly inefficient labor and capital supply rigidities which contribute to balance-of-payments deficits in direct contradiction of the goals of the international Monetary Fund. Therefore, the Secretary of the Treasury shall instruct the United States Executive Director of the Fund to actively oppose any facility involving use of Fund credit by any Communist dictatorship, unless the Secretary of the Treasury certifies and documents in writing upon request and so notifies and appears, if requested, before the Foreign Relations and Banking, Housing and Urban Affairs Committees of the Senate and the Banking, Finance and Urban Affairs Committee of the House of Representatives, at least twenty one days in advance of any vote on such drawing that such drawing:

“(1) provides the basis for correcting the balance of payments difficulties and restoring a sustainable balance of payments position;

“(2) would reduce the severe constraints on labor and capital mobility or other highly inefficient labor and capital supply rigidities and advances market-oriented forces in that country; and

“(3) is in the best economic interest of the majority of the people in that country.

Should the Secretary not meet a request to appear before the aforementioned Committees at least twenty-one days in advance of any vote on any facility involving use of Fund credit by any communist dictatorship and certify and document in writing that these three conditions have been met, the United States Executive Director shall vote against such program.

“(b) The Congress hereby finds that the

practice of apartheid results in severe constraints on labor and capital mobility and other highly inefficient labor and capital supply rigidities which contribute to balance of payments deficits in direct contradiction of the goals of the international Monetary Fund. Therefore, the President shall instruct the United States Executive Director of the Fund to actively oppose any facility involving use of Fund credit by any country which practices apartheid unless the Secretary of the Treasury certifies and documents in writing, upon request, and so notifies and appears, if requested, before the Foreign Relations and Banking, Housing and Urban Affairs Committees of the Senate and the Banking, Finance and Urban Affairs Committee of the House of Representatives, at least twenty-one days in advance of any vote on such drawing, that such drawing (1) would reduce the severe constraints on labor and capital mobility, through such means as increasing access to education by workers and reducing artificial constraints on worker mobility and substantial reduction of racially-based restrictions on the geographical mobility of labor; (2) would reduce other highly inefficient labor and capital supply rigidities; (3) would benefit economically the majority of the people of any country which practices apartheid; (4) is suffering from a genuine balance of payments imbalance that cannot be met by recourse to private capital markets. Should the Secretary not meet a request to appear before the aforementioned Committees at least twenty-one days in advance of any vote on any facility involving use of Fund credit by any country practicing apartheid and certify and document in writing that these four conditions have been met, the United States Executive Director shall vote against such program.”

## Bilag II

**Henvendelse fra Danmarks Rederiforening og  
industriministerens kommentaer hertil**

## DANMARKS REDERIFORENING

København, den 8. maj 1984

*Forslag til folketingsbeslutning om skærpelse  
af sanktionspolitikken over for Sydafrika*

Folketingets udenrigsudvalg står overfor at skulle skrive betænkning om dette forslag, og Danmarks Rederiforening ønsker på det alvorligste at advare imod de konsekvenser, en vedtagelse vil få for dansk skibsfart.

Flertallet i De forenede Nationers generalforsamling har gennem årene vedtaget en række resolutioner vedrørende Sydafrika, men der foreligger ikke på nuværende tidspunkt nogen for medlemsstaterne bindende vedtagelse om olieembargo over for Sydafrika.

Transport af olie til Sydafrika er derfor en fuldt ud legal virksomhed – internationalt såvel som nationalt. Det er værd at bemærke, at ingen af de store vestlige skibsfartsnationer – hverken Norge, England, Tyskland, Frankrig, USA eller Japan – stemte for resolutionen. Danmark var vist den eneste vestlige søfartsnation af nogen betydning, der stemte for.

På denne baggrund må det undre, at man nu ønsker vedtaget en beslutning, hvor man med tilbagevirkende kraft til 1979 vil iværksætte en undersøgelse af danske rederiers fuldt ud lovlige virksomhed. Noget sådant har vist aldrig tidligere forekommet, og vi må – også af principielle grunde – tage kraftigt afstand derfra.

Danmarks skibsfart, der er landets tredje største eksporterhverv, tjener 95 pct. af sine fragter i fart mellem fremmede lande og virker inden for de grænser, den gældende lovgivning fastlægger. Det turde være indlysende, at en ensidig dansk vedtagelse af en beslutning som foreslået vil være en alvorlig hindring for dansk skibsfart. Ikke så meget af hensyn til transporter på Sydafrika, men fordi ingen befragtere vil eller kan langtidsleje (timechartre) danske skibe, hvor man har eller må befrygte at få begrænsninger i den internationale anvendelighed af skibene. Norske, engelske, liberianske og andre skibe vil få de certepartier, danske skibe ellers kunne have deltaget i konkurrence med.

Hvor ingen andre søfartsnationer gennemfører tilsvarende regler, vil en ensidig dansk vedtagelse af en sådan beslutning blot være en virkningsløs demonstration.

For danske redere vil en vedtagelse også på anden vis have alvorlige følger. Danske skibe, der er udchartret på langtidsaftaler, deltager i transporten af kølelast (frugt) fra Sydafrika og også i eksporten af malm og kul. Det er vel klart, at ingen efter vedtagelse af en beslutning som den foreslåede vil turde indchartre dansk tonnage til dette formål. Hertil kommer, at danske skibe nødvendigvis må anløbe sydafrikanske havne for bunkers, forsyninger, mandskabsskift etc. på rejse fra Det fjerne Østen.

Skibsfart under dansk flag er i forvejen lig i den nuværende konkurrencesituation – uhyre vanskelig. De begrænsninger, man nu føje yderligere vanskeligheder til. tager sigte på at gennemføre, vil – og da sær-

Med venlig hilsen

DANMARKS REDERIFORENING

*Bjarne Fogh*

formand

Folketingets udenrigsudvalg

Christiansborg

1218 København K

## INDUSTRIMINISTERIET

**Industriministerens kommentar til henvendelsen  
fra Danmarks Rederiforening til folketingets udenrigsudvalg**

»a) Rederiforeningens frygt for, at norske, engelske, liberianske og andre landes skibe vil få de certepartier, danske skibe ellers kunne have deltaget i konkurrence med (med hensyn til timechartring).«

*Kommentar:*

Industriministeriet deler Danmarks Rederiforenings frygt for, at andre nationers skibe vil udkonkurrere danske skibe, dersom Danmark som den eneste skibsfartsnation gennemfører et nationalt forbud mod, at olie transporteres til Sydafrika på dansk køl. Det er netop typisk norske, engelske og liberianske skibe, Danmark skal konkurrere med i denne henseende.

I alle almindeligt brugte certepartier findes der i dag en klausul om, at skibet ikke må anvendes til sejlads i ulovlige trades eller med ulovlige varer – hvilket f.eks. medfører, at der ikke må transporteres våben til Sydafrika.

Et dansk forbud mod transport af olie til Sydafrika på dansk køl ville betyde, at en befragter vil vælge at timechartre et skib, der førte andet end dansk flag, hvor befragteren kan være sikker på ikke at blive mødt med usædvanlige indskrænkninger i brugen af skibet.

»b) Betydningen af danske skibes anløb af sydafrikanske havne for bunkers, forsyninger, mandskabsskift etc.«

*Kommentar:*

Ved sejlads mellem Atlanterhavet og Det indiske Ocean er det ofte nødvendigt at anløbe sydafrikanske havne for bunkers, forsyninger, mandskabsskift etc. Havnene i Sydafrika er bedst egnede og bedst beliggende til dette formål. Benyttelse af andre egnede havne kræver afvigelser fra den nærmeste sejlroute, hvilket er ensbetydende med tidstab og øgede omkostninger.

Hvis folketinget gennemfører et forbud mod transport af olie på danske skibe, må det befrygtes, at havne i Sydafrika bliver lukket som »mellestation« for danske skibe.

Alene risikoen for, at dette kunne blive resultatet, kan føre til, at befragtere vælger skibe under andre flag end det danske.

»c) Hvilken betydning – økonomisk og med hensyn til beskæftigelsen – vil det have, hvis danske redere efter en vedtagelse af forslaget lader deres skibe sejle under andre landes flag?«

*Kommentar:*

Indtjeningen fra et danskejet skib under udenlandsk flag vil fortsat blive beskattet i Danmark. En sådan overflytning vil således ikke få konsekvenser i skattemæssig henseende. En overflytning vil dog af andre grunde få økonomisk betydning for Danmark, idet reservedele, serviceydelser m.m. formentlig ikke vil blive leveret fra Danmark. For beskæftigelsen vil der blive tale om et betydeligt tab, idet det ikke kan forventes, at andre end de ledende officersposter vil blive besat af danske statsborgere efter en overflytning.